

Deltaplan Erwinia hielp pie

Vier jaar lang werkte de bloembollensector samen met de aardappelsector aan de gezamenlijke bacterieziekte Erwinia. In beide sectoren was al het nodige voorwerk gedaan. Op 12 december 2012 werd het project afgesloten. Met de hoop op toch nog enige vorm van voortzetting.

Tekst: Arie Dwarswaard
Foto's: Arie Dwarswaard, PPO

Kunnen twee totaal verschillende sectoren elkaar helpen? Als het gaat om de bacterieziekte Erwinia en de sectoren aardappel en bloembollen, dan is het antwoord volmondig 'Ja'. Die conclusie kon worden getrokken tijdens de afsluitende bijeenkomst van het Deltaplan Erwinia, dat tussen 2008 en 2012 is uitgevoerd in beide sectoren. De slotmanifestatie werd gehouden op 12 december 2012 in Emmeloord.

IMAGO

Waar in ieder geval beide sectoren elkaar konden vinden, was de schade die Erwinia in beide gewassen aan kan richten. Pootaardappels en bloembollen zijn allebei sterk exportgerichte artikelen, en de buitenlandse afnemer wil nu eenmaal gewoon een goed product. Als partijen zijn besmet met Erwinia blijft er van dat mooie product niet veel meer over dan een smerig ruikende massa. Dat levert niet alleen directe schade op, omdat de koper niet krijgt wat hij heeft gekocht, maar ook imago-schade. Voorzitter Upt Hiddema van de Stuurgroep Deltaplan Erwinia hield de aanwezigen voor dat de totale economische schade in de aardappelen al gauw zo'n 22 miljoen euro per jaar bedraagt, en in de bloembollen schatte hij dat op enkele miljoenen. Dergelijke bedragen benadrukken nog maar eens het belang van gedegen onderzoek. Tussen 2005 en 2008 werd daar in beide sectoren al een begin mee gemaakt, om vanaf 2008 daarvoor de samenwerking te zoeken. Vanuit beide sectoren werd hiervoor respectievelijk 450.000 euro (aardappels) en 120.000 euro (bloembollen) aan collectief geld besteed. Daarnaast stelde het toenmalige ministerie van LNV nog eens 800.000 euro beschikbaar in 2010.

INFORMATIE

Het werk werd in drieën gesplitst: deel A diende om kennis te vergaren voor het wetenschappelijk onderzoek, deel B betrof het toegepast wetenschappelijk onderzoek, dat diende om

deel C, het praktijkonderzoek, te ondersteunen. Dat laatste deel was het meest op de praktijk gericht. Stuurgroepvoorzitter Hiddema verantwoordde zich voor het feit dat er aanvankelijk weinig informatie naar buiten kwam uit het Deltaplan. "Die vraag is ons nogal eens gesteld. De reden ervan is helder. Onderzoekers zijn terughoudend als het gaat om het snel publiceren van onderzoeksgegevens. Na een jaar kun je nog niet de juiste conclusies trekken, waardoor mensen op het verkeerde been worden gezet. Na het tweede jaar is er wel veel kennis verspreid in beide sectoren."

.....
'Er leven vooral in de praktijk nog veel vragen. Dat pleit voor een voortzetting van het onderzoek'
.....

Het klassieke beeld van witsnot: plakkerige draden die uit de bol lopen

VELDSELECTIE

Als het Deltaplan Erwinia iets heeft opgeleverd, dan is het inzicht in beide sectoren. Bij de aardappelteelt was de grote vraag op welk moment in de teelt- en verwerkingscyclus de bacterie nu precies toeslaat. Elk voorjaar gaan er partijen de grond in die gezond zijn, en toch kan er al tijdens de veldperiode sprake zijn van Erwinia. Waar komt dat vandaan? Uit de lucht, uit de grond? Vooral het selecteren kan al voor verspreiding zorgen in het gewas, en het maakt niet uit of dat lopend of met een selectiekar gebeurt. Vooral het werken in een hoog en nat gewas helpt de bacterie te verspreiden, soms tot tien meter van de plaats waar werd geselecteerd. Het zijn echter vooral het loofklappen en het inschuren die voor de grootste verspreiding van de bacterie zorgen. De aanpak voor de aardappelsector komt vooral neer op stelselmatig toetsen, vroeg selecteren en het apart telen van gezonde en besmette partijen. Rode draad is hier bedrijfshygiëne.

MEER SOORTEN

Wat de bloembollen betreft is op PPO door onderzoekers Joop van Doorn, Peter Vreeburg en Paul van Leeuwen sinds 2004 veel tijd gestoken in Erwinia in vooral de gewassen hyacint, dahlia en Zantedeschia. Wat dat heeft opgeleverd werd door Joop van Doorn uit de doeken gedaan tijdens deze slotbijeenkomst. "Toen we begonnen wisten we maar weinig over Erwinia. We kenden eigenlijk alleen het klassieke witsnot in hyacint. Het onderzoek heeft in ieder geval geleerd dat er veel meer bacteriesoorten zijn die een vorm van bacterieel rot kunnen veroorzaken. Dat zijn drie tot vier soorten Dickeya en een soort Pectobacterium. Die laatste is de veroorzaker van het oude witsnot. In de aardappels komen beide soorten ook voor, deels dezelfde, deels andere soorten."

CYCLUS IN BEELD

Net als bij de aardappelen is binnen het Deltaplan Erwinia voor de bloembollen ook gekeken naar de hele teeltcyclus. In de jaren ervoor was al duidelijk geworden dat bedrijven die hun product spoelden een extra groot risico op een vorm van Erwinia liepen, en dat de verwerkingslijn ook een bijdrage kon leveren in de verspreiding. De afgelopen vier jaar is vooral nagegaan of er verschillen bestaan tussen bedrijven en tussen partijen. Die verschillen bestaan, zowel tussen bedrijven als tussen partijen. Op basis van een proef waarbij van de cultivar 'Delft Blue' materiaal door de NAK in Emmeloord werd getoetst, is een goed beeld verkregen van de gezondheid van partijen. Van Doorn: "Met die toets kun je heel goed je

epers en bollen vooruit

Joop van Doorn: "Uitgangspunt moet eigenlijk zijn dat elke teler met gezond uitgangsmateriaal werkt"

bedrijf doorlichten en bepalen welke partijen gezond zijn. Uitgangspunt moet eigenlijk zijn dat een teler met gezond materiaal werkt."

Bestrijding van de bacterie is en blijft lastig. Formaline blijft nog steeds de beste stof. "Alternatieven zijn ook onderzocht maar die bieden geen oplossing voor het probleem. Wel hebben we gekeken wat de mogelijkheden zijn van het toepassen van een bacteriofaag in de waterbroei van snijhyacinten. Dat lijkt perspectief te bieden."

ZELF TOETSEN

Om ondernemers meer inzicht te bieden is binnen het Deltaplan Erwinia gewerkt aan het ontwikkelen van toetsmethodes. Die kwamen er, maar werden door de praktijk als te kostbaar ervaren. Als alternatief werden enkele thuistoetsen ontwikkeld. In de ene toets stopt de teler 200 bollen telkens in een apart plastic zakje, en laat deze vijf maal over een sorteermachine gaan, om ze daarna te bewaren bij 30°C. Na enkele weken kan de teler een impressie krijgen van de mate van aantasting. Bij twijfel kan de NAK een toets uitvoeren. De andere toets is een schudproef. Deze is volgens Van Doorn voldoende betrouwbaar, maar is nog in ontwikkeling. Ten slotte adviseerde Van Doorn

de ondernemers om te starten met gezond uitgangsmateriaal.

HOE VERDER?

Veel is bereikt in de afgelopen jaren waarin aardappels en bloembollen met elkaar hebben samengewerkt. Maar niet alles vragen zijn beantwoord. Beide sectoren pleitten tijdens deze bijeenkomst voor een vervolg. Joop van Doorn zei er van uit te gaan dat er een Deltaplan 2.0 komt, waarbij onder meer wordt gekeken naar de mogelijkheid van het werken met een Erwiniavrije productieketen en naar de mogelijkheden van een weerbaar gewas. Danielle Kroes van de KAVB gaf aan dat er na 2013 eigenlijk geen collectieve financiering meer mogelijk is, maar dat er wel een wens is om toch een vorm van vervolg te krijgen van gezamenlijk onderzoek. "Als KAVB kijken we

terug op een hele plezierige samenwerking tussen twee sectoren. We hopen dat er ook in de nabije toekomst een vorm van samenwerking in stand kan blijven." Vanuit de Nederlandse Aardappel Organisatie gaf Kees van Arendonk alvast een voorzet voor die toekomst. "We zijn hier om het Deltaplan Erwinia af te sluiten. Maar eigenlijk willen we het nog niet afsluiten. Daar zijn we nog niet aan toe. Met de afgelopen vier jaar zijn we flink op weg gegaan, maar nog niet alles is bekend. Er leven vooral in de praktijk nog veel vragen. Dat pleit voor een voortzetting van het onderzoek. Mijn voorstel zou zijn om de gehele keten aan tafel te zetten en te komen tot een duidelijk plan. Het is ieders verantwoordelijkheid om mee te doen." Een heldere boodschap. De vraag die op dat moment niet werd beantwoord, was wie daarin het voortouw gaat nemen. Wordt vervolgd, of niet.

Resumé

Vier jaar lang werkten onderzoekers uit de aardappel- en bloembollensector samen in het zogenoemde Deltaplan Erwinia. Op 12 december 2012 vond de afsluiting ervan plaats. Er is veel bereikt, maar nog niet alle vragen zijn beantwoord. De vraag om vervolgonderzoek is gesteld.